

Färgstark finlirare

En firma som verkligen satt elektrostathybriden på hifi-kartan är Martin Logan. Nu gör man det igen.

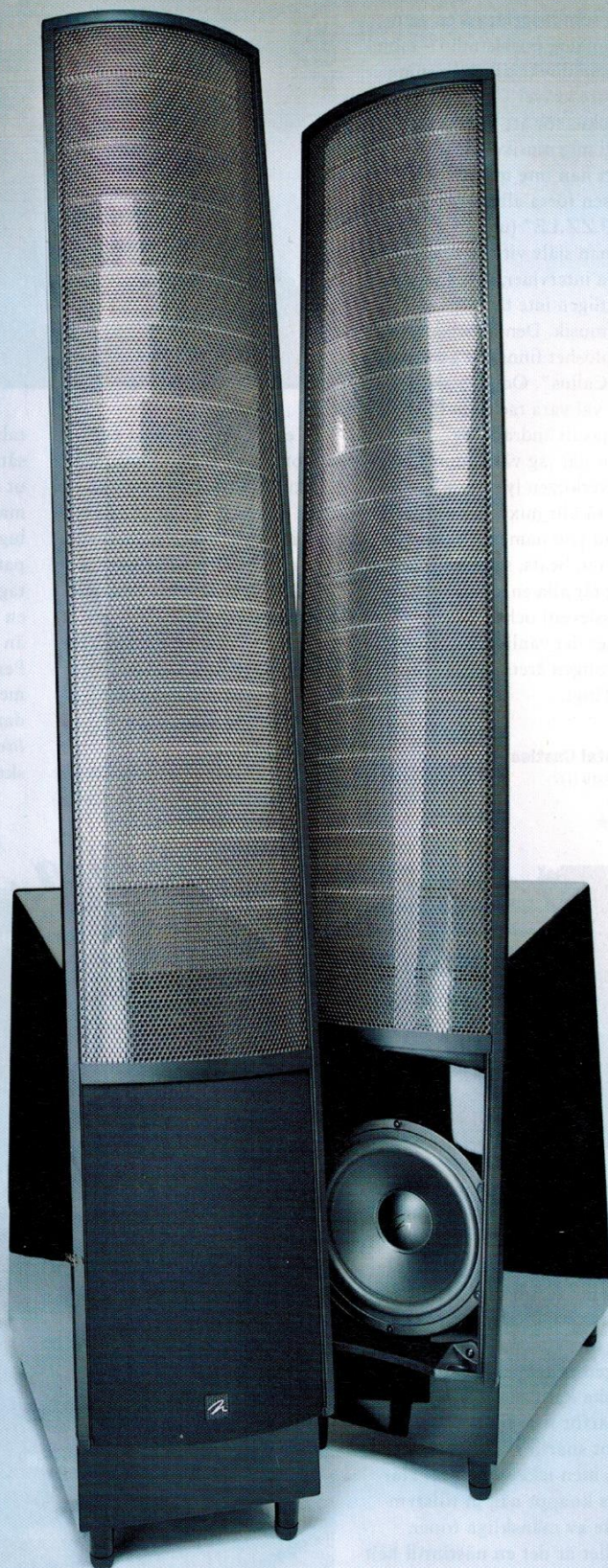
Text Mats Meyer-Lie Bild H&M

Det har alltid vilat en särskild och exklusiv strålgans över elektrostater. Och det är begripligt eftersom den här typen av högtalare ofta är både stora och dyra och därför förunnat ett försvinnande fåtal dedikerade och kräsna ljudivrare med rymlig plånbok. Att högtalarprincipen dessutom krävt både stora rum – panelerna sprider nämligen både framåt och bakåt (dipoler) – och riktigt stabila förstärkare, har bara spött på lyxstämpeln.

Alla vi som vare sig haft råd (näja... red.) eller plats med dyrgriparna, brukar därför lite buttert muttra om att elektrostatägarna visserligen kan njuta av ett mycket rent ljud, men att de minsann får välja bort saker som bas, slagkraft och rejäla ljudtryck. Ja, hårdraget har elektrostater därför av många setts som en typisk audiofil (och cerebral) angelägenhet och inget för dem som vill svepas med av musiken.

Men det var tills vi fick hybridelektrostaterna, alltså 2-väghögtalare som kombinerade en elektrostатpanel för diskant och mellanregister – idealiskt för elektrostатprincipen – med ett vanligt, dynamiskt högtalarelement för basen. Det finns flera tillverkare som arbetat med den här typen av lösningar, men den mest metodiska och framgångsrika har utan tvekan varit amerikanska Martin Logan vars allra första produkt var just en hybridelektrostат: stora Monolith från 1983 med en enorm, aningen cylindriskt välvd elektrostатpanel och en 12-tumsbas under 100 hertz. Modellen satte omedelbart firman på kartan och även om man blev minst lika berömd för sina stora, välvda fullregisterselektrostater, så förknippas namnet mest med hybrider.

Men lite kort, vad är en elektrostат? Principen är faktiskt nästan lika gammal (patent redan 1925) som den dynamiska högtalaren, där ett membran är kopplat till en rörlig spole i ett magnetfält. Elektrostaten däremot har ett tunt, elektriskt laddat membran uppspant mellan två fasta akustiskt perforerade paneler av motsatt polaritet. Då signalen påförs de ledande panelerna kommer membranet att röra sig fram och

- Stort och rent ljud**
Med rejält tryck
Små och smidiga
- Vill ha bra signal**
- Smidigare elektrostatljud än så här, av riktigt hög kvalitet, är svårt att få.**

3 snabba

- **Hybridteknik**
- **Med dubbla 8-or i basen**
- **Liten trafo för spänningssättning**

tillbaka (push/pull) i takt med det varierande spänningsfältet hos de båda ledarna.

Tekniken gör att membranet i princip är helt låst och kontrollerat i det elektriska fältet och därför rör sig som en likformig och blixtnabb yta utan eftersvingningar. Det lätta men exakt kontrollerade membranet ger inte bara hög detaljupplösning utan också en enhetlig och därför helt faslinjär konrörelse. Nackdelen är att elementet får mycket begränsad slaglängd, så vill man ha djup bas måste man istället göra membranytan mycket stor. Det ger i gengäld dålig spridning i diskanten och en vanlig lösning har därför varit att göra elektrostatpanelen smal för bättre horisontalspridning, men hög för ökad yta.

Men att göra elementet smalt räcker inte och Martin Logan var först med en teknik för att välja panelen för att kunna bredda spridningen ytterligare. Inte helt enkelt eftersom membranet har en laddning kring 3.000 volt och inte bör nudda de fasta panelerna. Men det här har Martin Logan alltså löst för länge sedan och har numer över ett 10-tal olika modeller med olika stora, men välvda elektrostatpaneler.

På senare år har firman kommit med ett pärlband av nya högtalare inklusive sexsiffriga toppmodeller, men en av de mest spännande är nog ändå **ElectroMotion ESL X**, nya toppmodellen i instegserien **ElectroMotion** och en aningen mindre efterföljare till modellen **Ethos**. Nya modellen är en slank hybrid med en meterhög, aningen bakåtlutande elektrostatpanel som stöds av två 8-tummare under 400 hertz. Till skillnad från **Ethos** (och för att hålla nere priset kan man anta) är basarna inte aktiva utan passiva. Själva elektrostaten är en **XStat**-panel, den förbättrade variant av firmans **CLS**-panel med snävare toleranser och större akustisk genomsläpplighet som utvecklades för prestigemodellerna. Panelen laddas upp med en liten väggtransformator (hög spänning, men låg ström) och uppladdningen går på några sekunder.

För den som aldrig fått uppleva en elektrostat är **ElectroMotion ESL X** verkligen högtalaren att bänka sig framför. Här finns all den luftighet, mikroupplösning och fjäderlätta transientskärpa som elektrostatdiggare brukar framhålla, men också den avspända naturlighet som bara en stor, frekvensbrett utstrålände yta kan ge. Man blir verkligen förbluffad över det stora, klara och nästan viktlösa sättet de här slanka högtalarna breder ut ljudet i rummet.

Breder ut förresten, stereoljudet slås upp på vid gavel! Det är som att man vecklat upp ett jättelikt panorama som låter dig kliva rakt in i händelsernas centrum. Men högtalarna är inte bara delikata och luftiga utan kan också drämma till i basen så det står härliga till. Ja, den mustiga basen går nästan inte ihop med den slanka uppsynen och står högtalarna i ett mindre rum lär du som vi få laborera med att delvis dämpa basportarna. Här spelar förstas också förstärkaren in och ju stramare den kan hålla i basarna desto bättre.

Men även med enklare elektronik är det här en härligt färgstark och spelglad högtalare som är lätt att älska och som ger en ny ingång till musiken där man verkligen dras in i inspelningsrummet. Särskilt med akustiskt inspelad musik.

"Breder ut förresten, stereoljudet slås upp på vid gavel!"

Martin Logan ElectroMotion ESL X

Pris 55.000 kr/par
Princip Elektrostat hybrid
Mellanregister/diskant Elektrostatpanel, 101x22 cm
Bas 2x8" (20 cm) papper (basreflex)
Delningsfrekvens 400Hz
Nominell impedans 6 ohm, minimum 1,6 ohm
Angiven känslighet 91 dB
Kontakter 2 uppsättningar
Mått (BxHxD) 24x150x53 cm
Vikt 24 kg
Info www.hifi-agenten.se

Visst kostar modellen en rejäl slant, men så får den också vanliga lådhögtalare att låta burkigt och instängt som just lådor. Men även om **ElectroMotion ESL X** alltså är hyggligt lätta att driva för att vara en elektrostat, är den trots allt skoningslöst avslöjande och du kan bli tvungen att byta till en bättre förstärkare när du väl fått hem högtalarna. Men det är de sannerligen värda.

Rekommenderad lyssning!
H&M

